

POSUDEK

oponenta na diplomovou práci

Jméno a příjmení studenta: Martin Kořínek

Téma bakalářské práce: Role extatických a parapsychických zážitků v nové religiozitě

Oponent práce: Mgr. Lenka Philippová

V předkládané diplomové práci si kolega Kořínek klade zajímavý úkol zabývat se možností, že se extatické a parapsychické zážitky skutečně dějí a ukázat, jak tyto zážitky ovlivňují náboženskou scénu. Cílem práce pak je poukázat na problematičnost „jistoty“ na subjektivním, mimořádném prožitku založené.

Práce o celkovém rozsahu 146 stran je rozdělena do dvou hlavních částí (2. *Teoretická část* a 3. *Praktická část*), samostatnou kapitolu, dělenou do několika podkapitol, tvoří úvod práce, kde autor vymezuje důvod, úkoly, cíl a metody práce - a činí tak pečlivě. Formálně práci ukončuje závěr, obsáhlý seznam literatury (str. 136–144) a anglické shrnutí. Členění práce je jasné a účelné.

Kořínek si zvolil neortodoxní přístup k tématu, polemizuje s ideálem objektivní vědy a karteziánským paradigmatem redukcí zkušenost na to, co je vědecky prokazatelné (str. 6n). Výchozí bod práce se tak diplomantovi stává předpoklad latentní psychické dispozice člověka k jinému druhu vědomí a nazírání (W. James, C. G. Jung, V. White, A. Grün) z nějž se do bdělé mysli prolomují různé extatické a parapsychické prožitky, pro potřeby práce pak tento jiný druh vědomí označuje „prostor“ (str. 8).

V teoretické části práce (str. 19–52) pak přistupuje k popisu psychologických, náboženských a vědeckých názorů na „prostor“, jehož vymezení opírá o Jamesův postulát určité potenciální formy vědomí, odlišné od našeho pravidelného (rozumového) vědomí (str. 19). „Prostor“ následně charakterizuje skrze práce C. G. Junga, S. Grofa a B. Kafky. Reflektuje i striktně vědecké přístupy, které považují mimořádné zážitky za fantazie či za následek poškození nebo poruchy mozku, věnuje se však také neurofyzilogický výzkumům elektromagnetické aktivity mozkové kůry a závěrem konstatuje, že z těchto výzkumů „zdá se, vyplývá, že extatická a parapsychická potence je latentně přítomna v psychice každého člověka.“ (str. 37).

Následující podkapitola (2.6. *Rozdělení náboženství*) má nastínit pohled tradičních náboženství na „prostor“, Kořínek zde „ve shodě s religionisty“ rozděluje náboženství na 1) Náboženství přirozená nebo mystická či podle lokace východní, založená na extatických zážitcích, bádáních a zkušenostech jednotlivců a 2) Náboženství nadpřirozená, zjevená či prorocká neboli západní, zakotvená ve spisech inspirovaných Bohem, kam řadí křesťanství a judaismus (str. 38). Toto rozdělení rozšiřuje Kořínek o islám a mormonismus, které označuje jako nejisté. Líbila se mi slova V. Whita, která diplomant cituje na str. 10, a právě zde je třeba upozornit na možné nedorozumění. Dělení náboženství na přirozená a nadpřirozená je charakteristické nikoli pro religionistiku, ale pro teologii (konkrétně katolickou fundamentální

teologii), nadto každá klasifikace a typologie je nesena určitou perspektivou často právě srovnávacího výzkumu.¹ Použité dělení je tak spíše problematickou redukcí, než heuristickým nástrojem. Je proto škoda, že se autor nedržel spíše vlastního směru zkoumání zážitkové dimenze náboženství a nevymezil se například jen vůči křesťanství. Použité dělení, které téma autority a normativních nároků náboženské zkušenosti spíše zakrývá, tak může problematizovat i celkové vyznění práce.

V rozpracování konkrétních příkladů se Kořínek dostává na pevnější půdu a v souladu s intencí práce se zaměřuje na to, jak se v naukách východních náboženských tradic a v judaismu a křesťanství projevuje rozdílné pojetí transcendence v pohledu na Boha a na člověka, a to právě v závislosti na zážitkové rovině, jak poukazuje příklady z mystických tradic judaismu a křesťanství. Závěrem naznačuje, že podobnost doktrín východních náboženství, redukováných na tradice indického kontinentu, a závěrů, ke kterým dochází nová hnutí nové religiozity, má svůj původ právě v extatických zkušenostech, odkazuje tedy k „prostoru“.

V praktické části (str. 56–132), která tvoří jádro práce, rozvíjí autor svou netradiční hypotézu na komparaci svědectví o mystických a spirituálních zážitcích v nové religiozitě. Zpracovaný materiál je poměrně obsáhlý, zahrnující celou škálu jevů nové religiozity, včetně výpovědí o únosech mimozemšťany, satanismu, reinkarnační terapie či fenoménu mimotělní existence. Podle charakteru extatických zážitků rozlišuje tři základní schémata, podle nichž rozděluje jednotlivé nauky a svědectví do samostatných podkapitol: 3.2. *Zjevení od duchovní bytosti*; 3.3. *Bezprostřední duchovní osvícení* a 3.4. *Parapsychické jevy*. Věrný svému východisku, snaží se tato svědectví objasnit na základě teorií „prostoru“, tedy výzkumů a experimentů C. G. Junga, S. Grofa a B. Kafky. Zaměřuje se na inspirační roli mimořádných zážitků při vzniku nových náboženských nauk a zejména na jejich pravdivostní nárok. Na konkrétních případech ukazuje, že obsahy těchto nauk (popříp. výpovědí) mohou být velmi rozdílné a logicky se tedy rozporují.

I přesto však podle Kořínka může zůstat premisa „prostoru“ jako zdroje extatických a parapsychických zážitků v platnosti, neboť v jejich nespolehlivosti hraje roli lidská psychika, především fantazie, interpretace zážitku a pocity nadřazenosti, vyvolení či sjednocení. Jak shrnuje v závěru, nárokovat si tak můžou „pouze subjektivní a symbolickou výpovědní hodnotu“ (str. 133). S tímto doplněním potvrzuje diplomant v závěru práce svou hypotézu a zdůrazňuje, že: „ani mimosmyslové extatické vnímání, ať již působí jakkoli fascinujícím, není celostní, tedy pravdivé, spolehlivé a jednoznačné“ a nemůže si tudíž nárokovat definitivní platnost (str. 135).

Diplomant si zvolil netradiční přístup k problému, a tomuto přístupu dostal, práce je, až na uvedené výhrady, koherentní a důsledná. Je patrné, že autor se dobře orientuje v problematice a má přehled o primární i sekundární literatuře věnované nové religiozitě vydané v českém jazyce a nebojí se samostatně formulovat své názory. Velmi kladně hodnotím také celkovou jazykovou a stylistickou úroveň práce.

Práce splňuje po formální i obsahové stránce nároky kladené na magisterskou práci, proto ji doporučuji k obhajobě s hodnocením: „výborně“.

V Praze dne 31. 8. 2008

Mgr. Lenka Philippová

¹ K problematice typologie náboženství v českém jazyce např. Štampach I.: *Náboženství v dialogu* (35 – 49), Heller J., Mrázek M.: *Nástin religionistiky* (124 – 132), Waardenburg J.: *Bohové zblízka* (60 – 78).